

Міністерство освіти і науки України
Київський професійно-педагогічний коледж імені Антона Макаренка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор КППК

імені Антона Макаренка

Ольга ЩЕРБАК

Ольга Щербак
11 лютого 2021

ПРОГРАМА
ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ
З ПРЕДМЕТА «УКРАЇНСЬКА МОВА»
ДЛЯ ВСТУПНИКІВ НА ОСНОВІ
БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО НА ЗАСІДАННІ
ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ПРОТОКОЛ № 4 ВІД 11.02.2021 Р.

ГОЛОВА ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ *Броні* Валентина БРОННІКОВА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мова є засобом спілкування між людьми, формування й становлення особистості людини, її інтелекту, волі, почуттів та формою буття. Мова – це безперервний процес пізнання світу, його освоєння людиною.

Українська мова – державна мова України. Вона неоціненна національна святиня, скарбниця духовних надбань народу, запорука його подальшого культурного прогресу. Це передбачає пріоритетне використання української мови в усіх сферах суспільного життя. Головна функція рідної мови полягає в тому, що вона є засобом спілкування, пізнання культурних цінностей. Як форма вияву національної й особистісної свідомості вона є засобом самопізнання, саморозвитку і самореалізації людини. Досконале володіння державною мовою – важлива умова формування особистості майбутнього фахівця, становлення його високодуховного, національно зорієнтованого світогляду як запоруки професійної кар'єри, передумови формування фахової компетенції.

Основна мета навчання рідної мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами рідної мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності, тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетенції. Зазначена мета передбачає здійснення навчальної, розвивальної і виховної функцій освітнього змісту навчального предмета.

Програму для вступних випробувань з української мови за освітньою програмою підготовки фахового молодшого бакалавра на основі базової загальної середньої освіти до Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка розроблено відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020), Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, навчальної програми з української мови для 5-9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2017).

Мета програми – визначити єдині вимоги до вступних випробувань з української мови; зорієнтувати вступників у підготовці до вступних випробувань.

Програма з української мови передбачає теоретичну підготовку вступників: знання звукового складу мови; правил правопису; лексичного багатства мови; частин мови; синтаксису простого та складного речення, а також практичну підготовку: визначення співвідношення звуків і букв, наголосу у словах; удосконалення навичок правопису; розрізнення багатозначних слів і омонімів, типів переносного значення слова; удосконалення навичок відмінювання іменних частин; визначення видів односкладних, складних речень (складнопідрядних, складносурядних, безсполучникових, змішаного типу) та вживання розділових знаків.

Матеріал програми розподілено за розділами: «Фонетика. Графіка. Орфоепія», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Орфографія», «Синтаксис і пунктуація», «Розвиток мовлення».

Вступні випробування з предмета «Українська мова» для вступників, які вступають на навчання за освітньою програмою підготовки фахового молодшого бакалавра на основі базової загальної середньої освіти, проводяться в письмовій формі (диктант).

Основні вимоги до знань і умінь вступників

Вступник повинен знати:

- що вивчають основні розділи науки про мову;
- основні орфоепічні, орфографічні, пунктуаційні правила;
- морфологічні ознаки та синтаксичну роль частин мови;
- загальні відомості про просте і складне речення, однорідні члени речення, речення зі вставними словами, відомості про відокремлені та уточнюючі члени речення, пряму мову;
- основні поняття мовлення і спілкування;
- норми українського мовленнєвого етикету.

Вступник повинен вміти:

- правильно писати слова з вивченими орфограмами;
- знаходити і виправляти орфографічні помилки;
- визначати в словах дзвінки, глухі, тверді, м'які, шиплячі приголосні;
- визначати спосіб творення слів;
- розрізняти синоніми, омоніми, антоніми, пароніми, однозначні та багатозначні слова, пряме й переносне значення слів;
- розуміти і пояснювати образне значення фразеологізмів;
- обґрунтувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил;
- правильно вживати в мовленні речення, різні за будовою та метою висловлювання;
- самостійно здобувати знання, працювати з навчальною літературою;
- користуватися словниками різних типів;
- дотримуватися норм українського мовленнєвого етикету.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Фонетика. Графіка. Орфоепія

Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, і, щ* та буквосполучень *дз, дж*. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування *у-в, і-й*. Подвоєння і подовження приголосних. Зміни приголосних при словотворенні. Сполучення *йо, ьо*. Правила переносу слів.

Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про фразеологізми.

Будова слова. Словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Спільнокореневі слова і форми слова. Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові. Зміни приголосних при творенні слів. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні *о, е* у складних словах. Найпоширеніші чергування голосних і приголосних звуків.

Морфологія

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Поняття про самостійні та службові частини мови.

Іменник

Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників. Число іменників. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відміни іменників. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Відмінювання іменників. Невідмінювані іменники в українській мові. Кличний відмінок іменників.

Прикметник

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням. Ступені порівняння якісних прикметників: способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Повні і короткі форми прикметників. Відмінювання прикметників. Способи творення прикметників. Правопис відмінкових закінчень і найуживаніших суфіксів прикметників.

Числівник

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості, складні й складені. Типи відмінювання кількісних і порядкових числівників. Творення числівників. Правопис числівників. Узгодження числівників з іменниками. Уживання числівників для позначення часу і дат.

Займенник

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значеннями. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но*, *-то*). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Часи дієслова. Способи дієслова. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Способи творення дієслів. Правопис дієслів.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но*, *-то*. Правопис дієприкметників.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот. Правопис дієприслівників.

Прислівник

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на *-о*, *-е*, утворених від прикметників і дієприкметників.

Службові частини мови

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників.

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток.

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків.

Орфографія

Правопис ненаголошених голосних. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Правопис префіксів і суфіксів. Правопис слів іншомовного походження. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Правопис складних слів. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис *н, nn* у прикметниках, дієприкметниках і прислівниках. Написання прислівників разом і через дефіс. Особливості написання числівників і займенників. Правопис прийменників разом, окремо і через дефіс. Правопис сполучників разом і окремо. Написання часток *бо, но, то, от, таки*. Правопис частки *не* з різними частинами мови.

Синтаксис і пунктуація

Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення.

Словосполучення

Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.

Речення

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

Просте двоскладне речення

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження.

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні

Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот.

Односкладні речення

Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні.

Просте ускладнене речення

Речення з однорідними членами речення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Розділові знаки в реченні з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення.

Складне речення

Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення

Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, розділові знаки в них.

Безсполучникове складне речення

Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому.

Способи відтворення чужого мовлення.

Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.

Розвиток мовлення

Поняття про спілкування і мовлення. Ситуація спілкування: адресати і адресанти мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення. Тема і основна думка висловлювання. Різновиди мовленнєвої діяльності: говоріння, писання, читання, аудіювання. Основні вимоги до мовлення: змістовність, послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність. Поняття про текст. Поділ тексту на абзаци. Мовні засоби зв'язку речень у тексті. Поняття про стилі мовлення: розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний. Поняття про типи мовлення: розповідь, опис, роздум.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ДИКТАНТУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є текстовий диктант. Зміст завдань вступного випробування (диктанту) та критерії оцінювання правописних (орфографічних і пунктуаційних) умінь вступників відповідають чинній програмі вивчення української мови для закладів загальної середньої освіти.

Тексти диктантів відповідають вимогам структурної цілісності та логічної завершеності, зрозумілі за змістом для вступників відповідної вікової категорії.

Обсяг диктанту – 160-180 слів. У визначенні кількості слів у диктанті враховують як самостійні, так і службові слова.

Методика проведення диктанту є традиційною, узвичаєною. На проведення диктанту відводиться одна астрономічна година. Відлік часу ведеться від початку читання тексту викладачем. Вид роботи й назва тексту записуються на дошці.

Спочатку викладач повністю читає текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, правописних особливостей та значень використаних у ньому слів (як зазначалося, з огляду на те, що тексти адаптовано для навчальних потреб, у них практично відсутня так звана авторська пунктуація, лексика, малозрозуміла чи складна з погляду значення). Викладач може давати тільки коментарі формального характеру (розміщення заголовка, цифровий чи буквений запис числівників і под.).

Після прочитання всього тексту викладач читає перше речення повністю, а вступники уважно його слухають. Далі це речення диктується для запису частинами, причому кожену частину, як правило, читають тільки один раз (частиною в цьому випадку слід вважати словосполучення з двох-п'яти слів або частину складного речення приблизно з тією ж кількістю слів). Викладач може повторно прочитати частину речення, якщо вона велика за обсягом, у ній змінено нормативний порядок слів або якщо під дією певних зовнішніх чинників вступники не дочули якое слово або словосполучення. Після запису всього речення викладач читає його повторно, щоб вступники мали змогу перевірити записане. У такий спосіб диктується кожне речення тексту.

Викладач обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци.

Після запису всього тексту викладач читає його ще раз повністю з тривалими паузами між реченнями, надаючи змогу вступникам ретельно перевірити написане й усунути можливі помилки. Текст диктується виразно, відповідно до норм літературної мови, з правильним наголошуванням слів та інтонуванням звукового потоку, у такому темпі, щоб вступники встигали вільно його записувати. Після повторного читання тексту диктанти збираються. Додатковий час для самоперевірки не відводиться з огляду на можливість помилкових виправлень.

Під час написання диктанту вступникам не дозволяється користуватися допоміжними джерелами (довідники, словники, інша література й технічні засоби). Диктант пишеться кульковою ручкою синього кольору.

ОЦІНЮВАННЯ ПРАВОПИСНИХ (ОРФОГРАФІЧНИХ І ПУНКТУАЦІЙНИХ) УМІНЬ ВСТУПНИКІВ

Диктант, як це і визначено чинною програмою з української мови, оцінюється однією оцінкою за 200-бальною системою на підставі таких критеріїв:

– орфографічні та пунктуаційні помилки обраховуються разом і оцінюються однаково;

– розрізняють грубі й негрубі помилки; зокрема, до негрубих належать:

1) винятки з усіх правил;

2) написання великої літери в складних власних назвах;

3) правопис прислівників, утворених від іменників з прийменниками;

4) випадки, коли замість одного розділового знака поставлений інший і якщо можлива інша інтонація;

5) випадки, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*);

6) пропуск одного зі сполучуваних розділових знаків або порушення їх послідовності;

7) заміна українських літер російськими;

– під час остаточного обрахунку помилок дві негрубі помилки вважаються однією грубою;

– помилки в слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, вважаються однією помилкою; помилки на те саме правило, але в різних словах та різних реченнях вважаються різними помилками;

– за наявності в диктанті більше п'яти виправлень оцінка знижується на один бал;

– орфографічні та пунктуаційні помилки на правила, вивчення яких не передбачено програмою, виправляються, але не враховуються; також не враховуються помилки у відтворенні так званої авторської пунктуації.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИКТАНТІВ

Бали	Кількість помилок
100	15-16 і більше
105	13-14
110	12
115	11
120	10
125	9
130	8
135	7
140	6
145	5
150	4
160	3
170	1+1 (негруба)
180	1
190	1 (негруба)
200	–